

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Discretie in diskrediet

Jozef Corveleyn

‘Discretie’ betekende vroeger onder andere ook: ‘onderscheidingsvermogen’, maar die betekenis is weggevallen. Deze verarming gaat gepaard aan een daadwerkelijk gebrek aan onderscheidingsvermogen (in de beoordeling en productie van wetenschappelijke publicaties), dat zich uit in drie symptomen: dogmatisme, ‘publicitis’ en de overproductie van publicaties over Freud.

Het woord ‘discretie’ is, om het met een verouderd woord te zeggen, een obsoleete term. Inderdaad, als je er het woordenboek op naslaat of je surft even in je intern semantisch geheugen, dan stel je vast dat die term een aantal betekenissen heeft die niet meer gangbaar zijn wanneer men vandaag over discretie spreekt. Het lijkt mij interessant – en overigens in een psychoanalytisch gezelschap niet meer dan passend – om die rijkdom aan verborgen betekenissen niet uit de weg te gaan, maar om die integendeel te laten meespelen in een hedendaagse verhandeling over deze kwestie. Want het lijkt helaas, althans op het eerste gezicht, dat het verlies van de betekenisrijkdom van dit woord gepaard is gegaan met – of het gevolg is van – de teloorgang van enkele humanistische waarden en humane vaardigheden die met deze term aangeduid (kunnen) worden. Vandaar: discretie in diskrediet.

In wat volgt zal ik het actuele debat over discretie in onze professie betreden door enkele van die vergeten dimensies te belichten, in de overtuiging

Prof. dr. J.M.T. Corveleyn is psychoanalyticus (Belgische School voor Psychoanalyse) en als gewoon hoogleraar verbonden aan het Centrum voor Dieptepsychologie van het Departement Psychologie, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven.

Correspondentieadres: Departement Psychologie, Tiensestraat 102, B-3000 Leuven.

dat de bespreking van de gebruikelijke betekenis, namelijk de terughoudendheid van de analyticus en zijn strikte geheimhoudingsplicht bij het – ook noodzakelijke – publiek maken van zijn observaties, gediend worden door meer correcte aandacht voor de vergeten betekenissporen.

Eerst een woord dus over die betekenisrijkdom. En om een saaie etymologieles te vermijden, start ik met een jeugdherinnering. Een belangrijke woordenboekbetekenis van discretie is mij al zeer lang bekend, namelijk sinds de tijd van het eerste catechismusonderricht zo rond mijn vijfde, zesde jaar. Op de vraag naar het levensmoment vanaf wanneer men aan de eucharistie mag, ja moet, deelnemen, is het antwoord: 'Als men gekomen is tot de jaren van discretie en verstand.' Zo luidt het in de oudere uitgaven van de fameuze *Catechismus of christelijke leering voor de katholieke jonkheid* (XX 1894); in de moderne versie (Van Roey 1954), die wij zowat uit het hoofd moesten leren, werd dat mysterieuze woord door gewone mensentaal vervangen. De moderne versie heeft het over 'geloofswaarheden kennen' en over 'voldoende het eucharistisch brood van het gewone brood onderscheiden'. Maar de juf die het onderricht gaf, kon het niet nalaten om dat wat laconiekere antwoord dat zijzelf geleerd had, even te citeren, zodat wij meteen met dat mysterieuze woord 'discretie' geconfronteerd werden. Zij legde ons gelukkig meteen uit dat dat woord gewoon op 'verstandig zijn' slaat.

Zo leert ons nu ook het moderne woordenboek. Een van de belangrijke betekenissen van discretie is 'begrip, redeneervermogen, onderscheidingsvermogen, en dus ook , beslissings- of wilsvermogen'. Ik bedoel: in het Frans spreekt men van 'discernement', een woord dat afkomstig is van het Latijnse 'discretio'. In het courante taalgebruik, waarnaar wij hierboven reeds verwezen, staat discretie voorts voor terughoudendheid of tact, en dus voor het vermogen om een geheim te kunnen bewaren. En ten slotte betekent discreet zijn ook bescheiden en gereserveerd zijn.

In al deze betekenissen is discretie in onze tijd in gevaar. Het gaat hier overigens om 'culturele' verschijnselen die niet alleen in onze professie de mores bedreigen. Deze trends in de tijdgeest zijn algemeen bekend. Daarom zal ik er slechts naar verwijzen voor zover het nodig is om de gevaren die onze professionele ethiek belagen, duidelijker te tekenen. In wat volgt zal ik mijn betoog toespitsen op de 'catechismus'-betekenis: de cognitieve capaciteit, het onderscheidingsvermogen. Dit vermogen is mijns inziens de noodzakelijke voorwaarde voor de realisatie van de andere discretiewaarden die zopas vermeld werden en waarover anderen in het debat van vandaag meer rechtstreeks zullen spreken.

Dit wordt niet een zoveelste pessimistische cultuurpreek, ik wil alleen wijzen op enkele gevaarpunten, waarover ook analytici, in remediërend en preventief perspectief, moeten nadenken tot voordeel 'van 't algemeen'. Ook in onze professie kan men in meer dan één opzicht de achteruitgang vaststellen van het intellectueel, dit is rationeel argumenterend, redene-

ren, en van het belang dat gehecht wordt aan correcte oordeelsvorming en aan onderscheidingsvermogen, kortom aan 'discernement', de discretie der Latijnen. Drie aan elkaar verwante fenomenen wijzen hierop: de neiging tot dogmatisch denken, een ziektevorm: de publicitis, en de overmatige productie van 'Freud-items' die niet dienstig zijn voor de wetenschap, maar wel voor het academische scoringsmechanisme.

Neiging tot dogmatisme

Als referentiepunt bij de beschrijving van dit fenomeen neem ik de wetenschappelijke redeneerstijl van Freud. Meer specifiek, herinnere men zich zijn uitspraken over de vorming en het gebruik van wetenschappelijke termen (Freud 1894, p. 74; 1915, p. 210-211). Uit die teksten wordt duidelijk dat Freud geen dogmaticus was, althans niet in zijn geschriften. Zijn gedrag tegenover sommige van zijn leerlingen laten wij hier nu even buiten beschouwing. Als wetenschappelijk auteur wijst hij er bij herhaling op dat de termen en de concepten die hij invoert, te gebruiken zijn als denkschema's, als 'hulpvoorstellingen', of als 'modellen' – om het in hedendaagse wetenschapskritische termen te zeggen. Deze 'hulpvoorstellingen' (Freud 1894) moeten dienen om het niet-direct observeerbare – de psychoanalyse onderzoekt toch voornamelijk de 'onbewuste' psychische processen – begrijpelijk en bespreekbaar te maken. Dit leidt tot de laborieuze manier van schrijven die van Freud bekend is: elegant en uitnodigend naar de lezer, taalkundig zwierig, maar soms meandrisch en moeilijk om volgen in de opbouw van zijn redeneringen. Vele beweringen hebben een voorlopig karakter. Een bijkomende observatie leidt tot verdere nuancerings waardoor de oorspronkelijke betekenis licht verschuift. In een volgend artikel herroept hij een vorige opvatting, trekt die eerst in twijfel op grond van bijkomende observaties en stelt dan een nieuwe invulling of een bijkomende nuance voor van het eerder gebruikte concept. Aan een reeds bestaande termdefinitie voegt hij later, weer op grond van een nieuwe klinische bevinding, een bijkomend element toe. Wij moeten de meester niet idealiseren, maar laat ons minstens erkennen dat hij de canon van de wetenschap in ere trachtte te houden, namelijk de idee dat wetenschap in wezen bestaat uit een voortdurende dialectische beweging tussen theoretische hypothese en empirische (in casu klinische) observatie. Theorie is nooit definitief en is niet de waarheid zelve. Freuds redeneer- en schrijfstijl herinnert er ons voortdurend aan dat de realiteit ongemeen ingewikkelder is dan wij met onze, weliswaar ook ingewikkelde, begrippen direct kunnen vatten.

Vandaag de dag komt het in psychoanalytische publicaties nog al te vaak voor dat er gedogmatiseerd wordt, ja, gemystificeerd. Dat gaat dan meestal ongeveer zo. In het gelukkigste geval gaat de auteur toch nog uit van een empirisch gegeven: een klinische observatie, de uitspraak van een patiënt, een tegenoverdrachtelijke ervaring van de analyticus; deze wordt dan mini-

maal in een context gezet (een beetje levensgeschiedenis, een epidemiologische studie van iemand anders, een DSM rubriek...) en dan duikt er uit de achtergrond als bij toverslag iets op, een treffend concept met mooie naam: omega, de alfa- en beta-elementen, de transitionele speelruimte, het object kleine a, de grote Ander, het Reële – dit alles al of niet met hoofdletters, al naar gelang het geloof des schrijvers – en ten slotte wordt er nog wat doorgedramd over dat concept en over de vele diepzinnige verbanden die de aangehaalde auteur van dienst ooit heeft gelegd. Zo worden wij dan onvermijdelijk tot de conclusie gevoerd dat de Meester het zo goed gezien had, een bepaald inzicht reeds zoveel eerder bevroedde hoewel hij het nog niet geheel duidelijk in zijn tekst uitschreef, of dat wij nu pas voor het eerst in dit klinische geval een voorbeeld zien van wat hij zolang geleden, in een meesterlijke bevestiging wellicht, reeds had doorzien.

Zulke mystificaties dragen absoluut niet bij tot de ontwikkeling van ons vak. Zij ontmoedigen de nuchtere vakgenoten die niet die neiging hebben tot heldenverering of tot poëtische omgang met de feiten uit de psychoanalytische observatie, om zelf verslag uit te brengen over hun bevindingen. Bovenal brengen dergelijke mystificaties het vak zelf in diskrediet bij niet-psychoanalytici, vakgenoten in de psychologie of in de psychiatrie, die uit zichzelf al voldoende de neiging hebben om de psychoanalyse en haar invloeden in het vakgebied te ondergraven.

‘Publicitis’

De devaluatie van het ‘discernement’ is ook erg zichtbaar in de ernstige aandoening die sedert een tweetal decennia de gehele academische wereld getroffen heeft en die geleid heeft tot een chronische ontsteking: de ‘publicitis’, dit is de neiging om alles, ook het minste, te publiceren. Vandaar: flinke zwellingen in de informatiestroom. Er wordt in onze tijd vaak geklaagd over de onoverzichtelijkheid van de informatiestromen. Dit wordt, om evidente redenen, doch ook vaak een beetje vlug en dus wellicht gemakshalve, toegeschreven aan de overvloed aan middelen voor informatietransport en -uitwisseling. Maar als er overvloed en onoverzichtelijkheid is in de informatiestroom, dan ligt dit natuurlijk ook aan de ‘producten’ van informatie. Ook dus in de academische en wetenschappelijke ‘informatiestromen’. Een bezinning over de enorme inflatie – en dus devaluatie – van het begrip ‘informatie’, moet ik in deze context aan filosofen en communicatiewetenschappers overlaten.

Komen wij terug op de ‘publicitis’. In de academische wereld is deze aandoening vast en zeker een van de factoren die een grote rol spelen in het vermelde overaanbod aan informatie. De oorzaak moet gezocht worden in de sociologische en in de politieke sfeer. Ongetwijfeld is het zo dat er op de, tot in de jaren zestig, nog wat middeleeuws functionerende academische wereld meer controle moest komen. De gemeenschapsgelden die in het universitair onderwijs en in het onderzoek werden gepompt, moesten,

volkomen terecht, meer gecontroleerd kunnen worden. Eén van de controlemiddelen op de besteding van geld, op een investering, is het rendement. Het academische productieproces heeft grosso modo twee producten: 1. afgestudeerden met een goede scholingsgraad die onmiddellijk op hoog niveau kunnen meefunctioneren in allerlei betrekkingen en 2. wetenschappelijke producten, patenten en publicaties. Ook deze laatste kunnen geteld worden. Ik wil de maatschappelijke en de academische bekommernis om het goed functioneren van de wetenschappelijke wereld en dus ook de pogingen die ondernomen worden om de degelijkheid en het rendement ervan te objectiveren, niet in een negatief daglicht stellen, maar men moet toch ook voldoende kritisch blijven ten aanzien van de waarde van het tellen en het meten in de beoordeling van de wetenschappelijke vooruitgang en van 's mensheids progressie op de dwaalweg naar de waarheid. De kwantitatieve benadering laat niet toe om zeer scherp de intrinsieke kwaliteit van een wetenschappelijke bijdrage aan te geven en zij is op zichzelf genomen niet gewapend tegen allerlei oneigenlijke – niet-wetenschappelijke – factoren die de kwantitatieve figuren opblazen: de herhaalde publicatie van hetzelfde, de fragmentatie, de verspreiding, etcetera. Dat deze telcultuur kwalijke gevolgen heeft kan geïllustreerd worden met voorbeelden uit de academische psychologie en uit de psychoanalytische literatuur. Zeer onlangs nog werd een pijnlijke illustratie gegeven van hoe ver het te ver kan gaan met een productieve gerichtheid – zeker als commerciële en publicitaire belangen mede een rol gaan spelen in de academische productiemolen – in de plagiaatgeschiedenis rond de gerenommeerde functiepsycholoog René Diekstra (Diekstra 1991, 1996; zie Danhof en Verhey 1996a, b en c).

Dat ook andere factoren dan de telfactor meespelen in het tot stand komen van oneigenlijke wetenschappelijke productie, kan geïllustreerd worden met enkele voorbeelden uit het psychoanalytische veld. Er zijn de factoren, die ik gemakshalve een niet al te technische naam wil geven: overvraging (van sommige auteurs) en de neiging tot overproductie, en dus tot voortdurende herhaling, bij anderen, en dit vaak ten gevolge van een soort modetrend. Ik vermijd hier bewust enkele psychodynamisch geïnspireerde termen (narcisme, grootheidsideeën, of messiaanse fantasmen die tot een verkondigingshouding leiden), om niet te vervallen in een van de kwalijkste uitingen van de zogenaamde 'wilde psychoanalyse': de overinterpretatie, die ook een bedreiging vormt voor 'le discernement'.

Van de zogenaamde 'overvraging' heb ik een ouder voorbeeld, dat zeker (nog) niet onder de academische teldruk tot stand gekomen is. Gisela Pankow is, in het Franse taalgebied, zeker – en dit volkomen terecht – een vooraanstaand auteur op het gebied van de psychoanalytische benadering van de psychose. Haar reputatie is vooral gebaseerd op een uitgebreid artikel uit 1956 en op een boek uit 1968, waarvan in 1969 een Franse versie verscheen met enkele varianten: *L'homme et sa psychose*. Deze publicaties zijn

ongemeen boeiend, ondermeer omdat Pankow met grote trefzekerheid enkele opvallende therapeutische interventies vertelt en becommentarieert. Zij geeft hierbij echter een minimaal theoretisch kader en suggereert aan de lezer dat dit theoretisch aspect bij een latere gelegenheid uitgediept zal worden. Als men dan haar latere publicaties met deze bedoeling napluist (cf. Corveleyn 1984, bijvoorbeeld p. 53, noot 6) moet men vaststellen dat zij, weliswaar steeds op een zeer boeiende manier, haar therapeutische verhalen herhaalt, hier en daar aangevuld met een nieuw verhaal, maar dat zij eigenlijk nergens haar vondsten echt theoretisch tracht te verantwoorden. In heel wat van haar opeenvolgende publicaties worden beweringen en voorbeelden zelfs gewoon letterlijk uit de eerdere publicatie overgenomen, zonder enige modulatie en zonder verwijzing naar de eerdere formuleringspogingen.

Van de neiging tot overproductie zal ik verderop enkele recente voorbeelden geven.

Overproductie van 'Freud-items'

De devaluatie van, om niet te zeggen de minachting voor de discretie in zijn dimensie van 'oordeelsvermogen – discernement', komt scherp tot uiting in de boom van recente Freudstudies.

Ik wil hier natuurlijk niet alles over dezelfde kam scheren. Er zijn heel wat degelijke, wetenschappelijke studies. Vaak zijn die zeer kritisch over de figuur van Freud of tegenover een of ander facet van zijn theoretische ontwikkeling of bepaalde van zijn klinische opvattingen. Sommige van deze werken zijn eerder afwijzend, andere zijn globaal instemmend met de psychoanalyse, doch sterk kritisch vanuit wetenschappelijk perspectief. Ik denk hierbij aan werken als die van Paul Roazen (1975), Peter Gay (1988), Sulloway (1979/83), Fisher en Greenberg (1977 en 1996) en John Kerr (1994). Buiten beschouwing laat ik de nogal fantaisistische 'biografie' van Scagnelli (1994), nochtans ook een 'geleerd' en dik boek met vele verwijzingen, waarin de auteur Freud bestudeert vanuit een forensisch perspectief: Freud met zijn '14 near-psychotic episodes and homicidal acts towards relatives/colleagues/patients, including his role in the train-murder of brother Emanuel... and the disappearance of Emanuel's son, John'. Er zijn ook (eindelijk) de publicaties van enkele volledige briefwisselingen (bijvoorbeeld met Fliess, met Jones en met Ferenczi) en van andere belangrijke documenten: bijvoorbeeld, de heruitgave van het getuigenis van Wortis over zijn analyse bij Freud (Wortis 1984/94). En er zijn ook enkele belangrijke biografieën over de eerste generatie van psychoanalytici (Grosskurth 1987 over Melanie Klein; Stanton 1990 over Ferenczi; Young-Bruehl 1988 over Anna Freud; Roazen 1985/89 over Helene Deutsch) en tenslotte historische detailstudies over belangrijke episodes uit de vroege geschiedenis van de psychoanalytische beweging (bijvoorbeeld Grinstein 1990;

Grosskurth 1991; Roazen 1995). Een uitputtende opsomming is niet mogelijk en in deze context ook niet nodig om de verdere beweringen te staven. Zoals gezegd, zijn vele van deze studies zeer kritisch tegenover de figuur van Freud en tegenover heel wat van de theoretische stellingen en uitwerkingen van Freud zelf of van een van zijn leerlingen. Maar het zijn bewonderenswaardige studies, gemaakt met veel zin voor detail en met een objectief-kritische, analyserende instelling. Van deze studies kan de psychoanalyse alleen maar de vruchten plukken. Men heeft geen baat bij mystificaties of bij occulte evoluties in de psychoanalyse.

Daarnaast zijn er echter ook tal van publicaties waarvan men het wetenschappelijke gehalte, of op zijn minst de wetenschappelijke intenties van de auteur, toch wel zeer kan betwijfelen. De zeer anekdotische zaken, de werkjes over huis-, tuin- en keukengeheimen zoals bijvoorbeeld het boek dat gebaseerd is op de getuigenissen van de huismeid van de familie Freud, laat ik hier buiten beschouwing (Berthelsen 1991). Ik weet het, met dergelijke beoordelingen moet men voorzichtig zijn en men mag niet te vlug generaliseren. Maar soms krijgt men toch de indruk dat het er voor sommigen alleen maar om te doen is een stem te verwerven in het debat door met veel poeha een extreme anti-stelling in te nemen of door vanuit vermoorde onschuld vooral aan 'Freudje bekladden' (*Freud bashing*) te doen.

Gaat het hier echt om wetenschappelijke bijdragen, of is de inzet enkel dat men via dergelijke publicaties vooral toch maar in het 'goede' kamp van de academische (dit is experimentalistische) psychologie of van de positivistische psychiatrie terecht wil komen? Of is het om via een stelling die 'Freud-de-grote-boosdoener' min of meer verdacht maakt, meteen veel geciteerd te worden in de volgende publicaties van confraters-antifreudianen zodat de eigen 'citation index' fors stijgt? Dat is dan in elk geval, academisch gezien, meteen meegenomen.

Ik tracht hier enkele voorbeelden naar voren te halen waarbij men zich bij het niveau van het gebruikte 'discernement: onderscheidings- en oordeelsvermogen' toch enige vragen kan stellen (zie ook Reijzer 1996).

Eysenck en Grünbaum

Hans Jürgen Eysenck (1985) pretendeert in zijn totaal-kritiek op Freud en op de psychoanalyse alleen gebruik te maken van objectieve, wetenschapskritische argumenten. Hierbij gaat hij zelfs in tegen Popper, die hij te streng vindt met zijn niet-falsifieerbaarheidsargument. En hij stelt ook dat een theorie niet bekritiseerd kan worden door argumentatie *ad hominem*. Hij tracht de indruk te geven zich aan dit criterium te willen houden. Maar zijn eerste hoofdstuk – en daarmee bepaalt hij de sfeer van de hele onderneming – is niets anders dan een rekvisitoor tegen de man Freud. Hij ontwikkelt daar de stelling dat de hele psychoanalytische onderneming 'sinds Freud niets anders is dan "a piece of propaganda" en dat de psychoanalyse moet beoordeeld worden in termen van

“religion and politics” (Luyten 1996, p. 98), en voorts stelt hij, zonder enige moeite om ‘empirische’ bewijzen aan te dragen dat ‘...heel wat van zijn theorie afgeleid is uit zijn eigen analyse van zijn neurotische persoonlijkheid. Freud zelf, zo wordt soms gezegd, is de enige man die in staat geweest is om zijn neurose aan de wereld op te dringen en om de mensheid te boetsen naar zijn eigen beeld’ (Eysenck 1985, p. 19). *A la limite* zou men dit nog kunnen aanvaarden als een te bewijzen sociaal-wetenschappelijke of historische hypothese, maar hier dient deze bewering enkel om de toon te zetten voor de verdere afbraakonderneming. Dit is passie, dit is geen kritisch-wetenschappelijke stellingname. Maar wel veel geciteerd en gebruikt in wetenschappelijke werken waarin de verwijzing naar Eysenck (1985) op zichzelf reeds gereserveerd wordt als een argument voor de verwerping van de psychoanalyse. Zo gaat het er zelfs aan toe in de werken van de oerdegelijke Adolf Grünbaum. Na grondige studie van de zaak, komt Lietaer (1996) tot de bevinding dat Grünbaum de hoofdkritiek van Eysenck over de inefficiëntie van de psychoanalyse (reeds geformuleerd in 1952) gewoon overneemt en blijft herhalen ondanks zijn citeren en dus zijn bekendheid met minder extreme conclusies. Ook in een ander verband sluit Grünbaum zich zonder kritische evaluatie van de gegevens aan bij de stelling van Eysenck (de bewering namelijk dat er uit experimenteel en quasi-experimenteel psychologisch onderzoek helemaal geen evidentie komt voor de psychoanalytische theorie) en dit ondanks goede bekendheid met werken (bijvoorbeeld Fischer and Greenberg 1977/1985) waarin het tegendeel wordt aangetoond. En dit gebeurt zowel in de editie van zijn eerste hoofdwerk (1984) als in de bundeling (1993) van vele van zijn tussen 1984 en 1993 verschenen bijdragen waarin hij onder meer reageert op diverse kritieken. Een curieus gegeven is dat men echter ook nog een aantal bijdragen uit de jaren voor 1984 in deze (1993) bundel vindt: nog meer gelijk, want ik zei het al sedert lange tijd? Hoe dit ook zij, in deze verdere uitdieping die geschreven werd na kennisname van vele nochtans kritische commentaren (Grünbaum 1986), komt toch geen verdere nuancering van zijn vererende houding ten opzichte van Eysenck (zie bijvoorbeeld p. 44 en p. 337). Eysenck dus als autoriteitsargument? En citeren om nestverwantschap te beklemtonen?

Grünbaum zelf is een geval apart. Het valt niet te ontkennen dat veel van zijn kritieken een ernstige uitdaging zijn voor de psychoanalyse als theorie en als behandelingsmethode. En ik mag hier de vermelding van zijn werk niet beperken tot de wat kneuterige verwijzing naar zijn eigenaardige verhouding met Eysenck door wiens toedoen hij naar eigen zeggen begonnen is de psychoanalyse met interesse te bestuderen (zie Lietaer 1996). De studie van Lietaer (1996) toont aan dat vooral zijn onderzoek naar de principiële falsifieerbaarheid en dus naar de (on)mogelijkheid om met extraklinische gegevens de psychoanalytische theorie uit te dagen, alsook zijn kritische commentaren bij het wetenschapskritisch zwaar beladen causali-

teitsbegrip (zijn redenen, motieven... oorzaken) zeer diepgaand is en echt niet eenvoudig te ontleden of te weerleggen. Zijn benadering vormt een zeer kritische uitdaging voor diverse richtingen binnen de psychoanalyse (de interpretatief-hermeneutische versus de meer natuurwetenschappelijke). Heel algemeen moet hij vaststellen dat de psychoanalytische gemeenschap de kritieken van Grünbaum niet naast zich kan neerleggen. Zijn werk is een mijlpaal: in haar verdere wetenschappelijke uitbouw zal de psychoanalyse er steeds rekening mee moeten houden.

Maar eigenaardig genoeg: van een van zijn meest populaire argumenten kan aangetoond worden dat het op lemen voeten staat. In wat volgt in deze alinea baseer ik mij grotendeels op het werk van Lietaer (1996). Kort ter herinnering: dat populaire argument is het zogenaamde 'overeenstemmings'- of het 'tally'-argument. Dit argument moest volgens Grünbaum dienen als antwoord van Freud op de suggestiekritiek die potentieel zeer gevaarlijk is voor de basishypothese van de psychoanalyse, namelijk dat inzicht genezend werkt. Het suggestieprobleem (gaat het wel om inzicht, is het niet zo dat het hier gaat om het resultaat van de combinatie van suggestibiliteit van de analysant enerzijds en van de suggestieve invloed van de analyticus in het raam van de positieve overdracht anderzijds?) leidt tot twee kritieken: 1. de analytische gegevens zijn besmet door de suggesties van de analyticus (contaminatiekritiek) en kunnen daarom 'niet beschouwd worden als wetenschappelijk aanvaardbare confirmaties van de psychoanalytische theorie, maar wel als pseudoconfirmaties', en 2. de therapeutische resultaten moeten 'toegeschreven worden aan suggestie en niet aan het inzicht dat tijdens de analyse wordt verkregen' (Lietaer 1996, p. 20-21). In antwoord op deze kritiek, zo stelt Grünbaum, heeft Freud het overeenstemmingsargument opgebouwd. Kort samengevat: dit argument werkt met twee premissen. Ten eerste: 'Een neurotische patiënt kan alleen via de psychoanalytische behandelings- en onderzoeksmethode een correct inzicht verwerven in de oorzaak van zijn of haar neurose'; en ten tweede: 'Dit ware inzicht alleen is een *sine qua non* voor het therapeutisch herstel.' Gesteld dat deze premissen waar zijn, dan zou het feit alleen van een succesvolle analyse leiden tot de volgende conclusies: ten eerste, dat de interpretaties van de analyticus over de oorzaken van de neurotische symptomen correct waren en ten tweede dat alleen de psychoanalytische behandeling tot dit herstel heeft kunnen leiden. Op die manier zou dan de suggestiekritiek weerlegd zijn. Volgens deze redenering zou Freud dus de wetenschappelijke waarde van de psychoanalyse volledig afhankelijk hebben gemaakt van het therapeutisch succes van zijn therapie. Dit argument klinkt sterk, maar wordt gauw ondermijnd: het volstaat te kunnen aantonen dat er spontaan herstel mogelijk is bij neurosen en het argument verliest aan pertinentie. Freud heeft dit zelf wel degelijk zeer vroeg ingezien. Men kan vaststellen dat hij het overeenstemmingsargument eigenlijk enkel sterk uitwerkt en verdedigt in de werken uit de periode 1893-1896.

Hij is er in zijn inleidende colleges (college 28) uit 1916-1917 (Freud 1916-1917) nog uitvoerig, doch kritisch, op teruggekomen. De nauwkeurige bestudering van deze tekst laat zien dat Freud daar vooral de klinische vraag behandelt over de meerwaarde van de psychoanalytische behandeling in vergelijking met de suggestieve therapieën. Freud heeft het hier dus niet over de betrouwbaarheid of de validiteit van de psychoanalytische theorie als zodanig, maar enkel over de vermelde klinische vraag, waar hij empirisch op antwoordt: de resultaten van de hypnotische suggestie zijn niet duurzaam en die van de psychoanalytische therapie wel. Hiermee is de suggestiekritiek nog niet weerlegd, dat weet Freud zeer goed. Hij heeft drie argumenten. Ten eerste: 'De klinische ervaring leert dat men de patiënt op intellectueel vlak wel een bepaalde theorie kan aanpraten, maar dat dit geen invloed heeft op de ziekte. De ziekte overwinnen kan alleen met behulp van interpretaties die overeenstemmen met de innerlijke werkelijkheid van de patiënt. De onjuiste vermoedens van de analyticus vallen er in de loop van de analyse uit, en maken plaats voor juistere inzichten. Voorlopige successen door suggestie worden zoveel mogelijk vermeden en als ze toch optreden, wordt er geen genoegen mee genomen. Hierin ligt het onderscheid tussen de analytische therapie en de behandeling die alleen op suggestie berust. /.../Als het succes dat op die manier wordt bereikt, blijvend is, dan berust dit niet op suggestie, maar op het overwinnen van innerlijke weerstanden' (Lietaer 1996, p. 53). Het tweede argument van Freud tegen de suggestiekritiek is een verwijzing naar het klinisch fenomeen van de weerstand: 'Tijdens perioden van weerstand (bijvoorbeeld negatieve, vijandige overdracht) aanvaardt de patiënt de suggesties van de therapeut niet' (idem, p. 52). En het derde argument is een verwijzing naar observaties bij psychotische patiënten. 'Deze patiënten staan volgens Freud buiten verdenking van suggestieve beïnvloeding, omdat er tussen hen en de therapeut geen overdrachtsrelatie tot stand komt – waardoor ze ook niet kunnen geholpen worden door een psychoanalytische therapie. Welnu, de gegevens die de observatie bij deze personen opleverde, bevestigen de objectiviteit van heel wat bevindingen van de analyse, die men als producten van suggestie zou kunnen beschouwen' (idem, p. 52).

De nauwkeurige analyse van Grünbaums analyse van deze tekst laat zien dat hij hier in sterke mate aan *hineininterpretierung* doet. Van de drie, eigenlijk klinische, argumenten behandelt hij er in zijn bespreking alleen maar één: het eerste. En dit (klinische) argument blaast hij op tot Freuds 'cardinal epistemological defense of the psychoanalytic method of clinical investigation' (Grünbaum 1984, p. 127 en p. 135). Dit doet hij door Freuds argumentatie los te maken uit zijn klinisch-pragmatische context en door te doen alsof Freud op dat moment vooral met de epistemologisch-filosofische verdediging bezig was van de wetenschappelijke waarde van de psychoanalyse. Dit is aantoonbaar niet het geval (voor verdere exegetische verantwoording hiervan, zie Lietaer 1996, p. 42-58, en *passim* p. 59-129).

Men kan besluiten dat Grünbaum dit 'tally'-argument van Freud eigenlijk zelf construeert tot epistemologisch kernstuk van de psychoanalyse, dat hij daarbij de tekst die hij als uitgangspunt voor zijn interpretatie neemt, forceert in de gewenste richting en dat hij de andere (klinische) argumenten die Freud in verband met de suggestiekwestie aanvoert, gewoon weglaat uit zijn redenering. Nadat Freuds redenering op die manier opgeblazen wordt, is het niet moeilijk om aan te tonen dat dit argument overdreven verwachtingen wekt en niet tegen allerlei kritieken bestand is. Maar het is niet een eindargument van Freud, en het werd door deze niet zo bedoeld, noch zo opgebouwd. Grünbaum komt tot zijn mooie resultaat door selectief citeren, door overaccentuering van wel-geciteerde teksten en door zonder verdere verwijzing interpretaties weg te geven die niet stroken met Freuds opvattingen in de tekst die zogenaamd wordt toegelicht. Bovendien bouwt hij in de rest van zijn werk de suggestie in dat Freud eigenlijk altijd bij dit, zijn (?), 'tally'-argument is gebleven ter weerlegging van de epistemologische kritiek op de psychoanalyse. Doch: 'Nergens bindt Freud zich aan de extreme bewering dat alleen de psychoanalytische methode waar inzicht levert in de oorzaak van een neurose, en dat alleen een dergelijk waar inzicht leidt tot het herstel ervan. Nergens vinden we bij Freud de stelling dat het therapeutisch succes van een analyse de belangrijkste toetssteen was van zijn interpretaties. En nergens ontkent Freud de mogelijkheid van spontaan herstel of herstel via andere vormen van therapie' (Lietaer 1996, p. 57-58). Dit alles is toch wel een zeer eigenaardige manier van werken door een zo strenge wetenschaps criticus.

Swales en Crews

Er is ook iets aan de hand met de manier waarop de auteur Peter Swales in en buiten de psychoanalytische, schrijvende gemeenschap functioneert. Zijn teksten (Swales 1982/89a en b, 1983/89a en b, 1984/86) over de wetenschappelijke rijping van de vroege Freud en over details uit diens persoonlijke leven (onder meer hypothesen omtrent de liefdesaffaire met zijn schoonzus) werden wel degelijk gepubliceerd maar circuleerden eerst met een soort mysterieuze autoriteit 'privately printed'. Maar nog steeds worden nogal wat andere van zijn teksten op oncontroleerbare wijze geciteerd en dus toch gescoord als publicaties, met als label 'privately published, 1982, 1983, ...'. Moet dit dan niet met 'anonymous peer review' om toch in de wetenschappelijke gemeenschap aanvaard te worden? De zo kritische John Kerr (1993/94) consacreert die 'publicaties' door ze in zijn bibliografische toelichting op te voeren als even gezagvolle geschriften (p. 574-575) als de kritische studies van Gay, Ellenberger, etcetera. Daarnaast worden van Swales ook nog vele bijdragen geciteerd die verschenen zijn in algemene cultuurtijdschriften en in de dagbladpers. Er is natuurlijk niets tegen dat er ook wetenschappelijk geschreven wordt in de dagbladen, maar mogen die grote vondsten dan ook niet in de internationaal erkende

wetenschappelijke tijdschriften verschijnen? Daar vindt men van deze autoriteit echter geen enkele bijdrage.

En als laatste voorbeeld, een (te) korte verwijzing naar Frederick Crews, een van de hoofdrolspelers in de recente onrust rond de afgelasting van de grote Freudtentoonstelling die voor eind 1996 gepland was door de Library of Congress in Washington (voor een goed overzicht van deze historie verwijs ik naar Bohleber 1996, Gabbard 1996, Lear 1995). Wat de algemene Freudvijandige tonaliteit van zijn laatste 'bijdragen' betreft, alsook de werkwijze die hij erin gebruikt, kan men Crews (1995 en 1996) zonder problemen bij de *ad hominem* spelende Eysenck rangschikken. Of ook bij Swales, zoals het treffend wordt uitgedrukt door Michels (1996, p. 573): 'Crews and Swales are part of a popular contemporary social movement – what I call the “Uncovered Secret Movement” – which delights in tracking down the secret truths about revered figures from the past.' Zolang deze brave borst nog een naarstig werkende hoogleraar in de vergelijkende literatuurwetenschap was, werkte hij heel graag met het psychoanalytisch interpretatiemodel (Crews 1967) en genoot hij geen bekenheid in de wetenschappelijke Freudkritiek. Sedert hij zich met grote deskundigheid inzake de psychologie van het geheugen, de psychotherapieresearch, en inzake het probleem van de suggestie door hypnotische technieken in het debat geworpen heeft over de vele complexe vraagstukken betreffende de *false repressed memories*, is hij een wereldautoriteit geworden. Hij is dat niet alleen in verband met de bovenvermelde problematieken maar ook in de Freudkritiek. Het genoemde debat vond plaats in het tijdschrift *The New York Review of Books* (1993 en 1994, in boekvorm heruitgegeven 1995). Zijn faam als Freudcriticus heeft hij verworven door in verband met de kwalijke affaires rond de *false repressed memories* Freud ten tonele te voeren als een van de aanstichters van deze actuele problematiek. Hij neemt zonder veel argumentatie zo ongeveer alle oppervlakkige kritieken van Grünbaum (Freuds vroege psychologiesysteem wordt door de wetenschappelijke kritiek omvergeworpen) en van Eysenck (die tekortkomingen hebben te doen met Freuds problematische karakter) over en hij stelt zonder veel omwegen dat een beduidend – niet nader gespecificeerd – aantal hedendaagse analytici bekeerlingen geworden zijn van een 'new, sinister recovered memory therapy'. En de grote schuldige is natuurlijk Freud die met zijn verdringingsconcept de basis heeft gelegd van het gehele, doch wellicht slechts vermeende, *abuse*-probleem dat nu zoveel onschuldige harten ten onrechte besmeurt en kwelt. Het merkwaardige is dat deze vroeger nauwkeurig werkende literatuurcriticus nu plots geen last meer schijnt te hebben van de voornaamste methodische principes van zijn vroegere discipline: hij mijdt argumentatie, ondersteunt zijn beweringen niet door empirische gegevens, werkt niet alle facetten van een aangelegenheid uit, citeert de teksten niet in hun context, etcetera (zie ondermeer ook: Lear 1996 en Gabbard 1996). Deze nieuwe Freud-autoriteit en autoriteit inzake de inge-

wikkelde klinische en forensische problematiek van kindermisbruik en van de vervalste herinnering hieraan, staat een grote toekomst te wachten als één van de meest geciteerde auteurs in dit debat. Niet alleen zijn citation index zal hier wel bij varen, doch ook zijn verkoopcijfers en die van zijn uitgevers.

Besluit

Van de drie betekenislijnen bij het begrip 'discretie', namelijk: geheimhouding, terughoudendheid en oordeelsvermogen, heb ik in deze bijdrage de laatstvermelde lijn op diverse manieren toegelicht met betrekking tot de discretie in publicaties. In onze tijd waarin 'outing' in is, niet alleen bij politici, maar ook bij psychoanalytici (zie Stroeken 1990; Strean en Freeman 1989) en psychiaters (zie Vali 1992), staat de eerbiediging van de terughoudendheid en de tact in publicaties over gevalsmateriaal sterk op de tocht. Meestal wordt hier, zoals in de pas geciteerde werken, respectvol mee omgegaan. Maar het tijds klimaat is van die aard dat dit niet steeds het geval is. De bewering in deze bijdrage is dat dit ondermeer komt door de verwaarlozing van een van de belangrijke componenten van het zeer betekenisgeladen woord discretie, namelijk van het (intellectueel) onderscheidingsvermogen in de beoordeling en in de productie van wetenschappelijke publicaties. Deze verwaarlozing komt tot uiting in een aantal fenomenen in de wereld van de wetenschappelijke publicaties in het algemeen ('publicitis'), alsook in de sfeer van de psychoanalytische pers in het bijzonder (neiging tot dogmatisme en Freudje pesten).

Literatuur

Berthelsen, D. (1991), *La famille Freud au jour le jour: Souvenirs de Paula Fichtl*. Postface de Friedrich Hacker. (Bibliothèque de psychanalyse, dir. par J. Laplanche: *Stratégies de la psychanalyse*). Traduit et annoté par Lucien-Marie Robin. Presses Universitaires de France, Paris.

Bohleber, W. (1996), *Krieg um Freud. Zur Verschiebung der Freud-Ausstellung in der Library of Congress in Washington, D.C.* *Psyche: Zeitschrift für Psychoanalyse und ihre Anwendungen* 50, p. 589-598.

Corveleyn, J. (1984), *De hysterische psychose in het oeuvre van Gisela Pankow*. *Psychoanalyse: Tijdschrift van de Belgische School voor Psychoanalyse* 2, p. 47-56.

Crews, F. (1967), *Literature and psychology*. In: J. Thorpe (Ed.), *Relations of Literary Study: Essays on Interdisciplinary contributions*. Modern

Language Association of America, New York, p. 73-87. Geciteerd in R. Michels (1996).

Crews, F. (1995), *The Memory Wars: Freud's Legacy in Dispute*. New York Review of Books, New York.

Crews, F. (1996), *The verdict on Freud*. *Psychological Science* 7, p. 63-68.

Danhof, E. & E. Verhey (1996a), *Het onderste boven: René Diekstra's plagiaat*. *Vrij Nederland*, 17 augustus, p. 10-11.

Danhof, E. & E. Verhey (1996b), *René Diekstra's Plagiaat: Tienduizend dollar voor dertien overgeschreven pagina's*. *Vrij Nederland*, 24 augustus, p. 20.

Danhof, E. & E. Verhey (1996c), *Een Leidse recidivist: René Diekstra's bestsellers zijn van anderen*. *Vrij Nederland*, 31 augustus, p. 22-23.

Diekstra, R. (1991), *Als leven pijn doet*. A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht.

Diekstra, R. (1996), *Het onderste boven*. A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht.

Eysenck, H.J. (1985), *The Decline and Fall of the Freudian Empire*. Virago Press, London.

Fischer, S. & R.P. Greenberg (1977/1985), *The Scientific Credibility of Freud's Theories and Therapy*. Columbia University Press, New York.

Fischer, S. & R.P. Greenberg (1996), *Freud Scientifically Reappraised: Testing the Theories and Therapy*. John Wiley & Sons Inc., New York.

Freud, S. (1894), *Die Abwehr-Neuropsychosen*. *Gesammelte Werke* I, p. 57-74. S. Fischer, Frankfurt am Main.

Freud, S. (1915), *Triebe und Tribschicksale*. *Gesammelte Werke* X, p. 209-232.

Freud, S. (1916-1917), *Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse*. *Gesammelte Werke* XI.

Gabbard, G.O. (1996), Editorial: Freud's Critics. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 44, p. 367-368.

Gay, P. (1988), *Freud: A Life for Our Time*. J.M. Dent & Sons Ltd, London/Melbourne.

Grinstein, A. (1990), *Freud at the Crossroads*. International Universities Press, Madison Connecticut.

Grosskurth, P. (1987), *Melanie Klein: Her World and Her Work*. Harvard University Press, Cambridge Massachusetts.

Grosskurth, P. (1991), *The Secret Ring: Freud's Inner Circle and the Politics of Psychoanalysis*. Jonathan Cape, London.

Grünbaum, A. (1984), *The Foundations of Psychoanalysis: A Philosophical Critique*. University of California Press, Berkeley.

Grünbaum, A. (1986), *Précis of 'The Foundations of Psychoanalysis: A Philosophical Critique'*, and author's response to 39 reviewers: Is Freud's theory well-founded? *Behaviour and Brain Sciences* 9, p. 217-284.

Grünbaum, A. (1993), *Validation in The Clinical Theory of Psychoanalysis: A Study in the Philosophy of Psychoanalysis*. Introduction by Prof. Philip S. Holzman. (Psychological Issues, Monograph 61). International Universities Press, Madison Connecticut.

Kerr, J. (1993/94), *A Most Dangerous Method: The Story of Jung, Freud, and Sabina Spielrein*. Vintage Books, New York.

Lear, J. (1995), *The shrink is in: a counterblast in the war on Freud*. *The New Republic* 13,

p. 18-25. Ook in: *Psyche: Zeitschrift für Psychoanalyse und ihre Anwendungen* 50, p. 599-616.

Lear, J. (1996), Book Review: Frederick Crews, 'The Memory Wars: Freud's Legacy in Dispute', New York: New York Review of Books, 1995. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 44, p. 580-587.

Lietaer, H. (1996), *Psychoanalyse en wetenschappelijke methode: Een bijdrage tot het Grünbaum-debat*. Niet-gepubliceerde doctoraatsdissertatie in de Psychologie. Katholieke Universiteit Leuven, (Centrum voor Dieptepsychologie), Leuven.

Luyten, P. (1996), *Een wetenschappelijke studie van enkele tegenstanders van Freud en de psychoanalyse: Han Israëls en Hans Jürgen Eysenck*. Niet-gepubliceerde licentiaatsverhandeling in de Psychologie. Katholieke Universiteit Leuven (Centrum voor Dieptepsychologie), Leuven.

Michels, R. (1996), Book Review: Frederick Crews, 'The Memory Wars: Freud's Legacy in Dispute', New York: New York Review of Books, 1995. *Journal of the American Psychoanalytic Association* 44, p. 573-579.

Pankow, G. (1956), *Structuration dynamique dans la schizophrénie: Contribution à une psychothérapie analytique de l'expérience psychotique du monde, avec une préface du Dr. Juliette Favez-Boutonier*. Beiheft zur Schweizerischen Zeitschrift für Psychologie und ihre Anwendungen, nr. 27. Verlag Hans Huber, Bern/Stuttgart.

Pankow, G. (1968), *Gesprenkte Fesseln der Psychose: Aus der Werkstatt einer Psychotherapeutin. Mit einem Vorwort von Prof. Dr. Heinrich Meng. Ernst Reinhardt Verlag, München/Basel*.

Pankow, G. (1969), *L'homme et sa psychose*, (Collection La Chair et l'Esprit). Préface de Jean Laplanche. Aubier-Montaigne, Paris.

Reijzer, H. (1996), Redactioneel. *Tijdschrift voor Psychoanalyse* 2, p. 130-132.

Roazen, P. (1975), *Freud and his Followers*. Alfred A. Knopf, New York.

Roazen, P. (1985/89), *Freuds Liebling Helene Deutsch: Das Leben einer Psychoanalytikerin*. Aus dem Amerikanischen von Gudrun Theusner-Stampa. Verlag Internationale Psychoanalyse, München/Wien.

Roazen, P. (1995), *How Freud worked: First-hand Accounts of Patients*. Jason Aronson, Northvale NJ/London.

Scagnelli, P. (1994), *Deadly Dr. Freud: The Murder of Emanuel Freud and Disappearance of John Freud*. Pinewood Publishing Company, Durham, N.C.

Stanton, M. (1990), *Sandor Ferenczi: Reconsidering Active Intervention*. Free Association Books, London.

Strean, H.S. & L. Freeman (1989), *De jongen die me een machine noemde: Onthullingen van een psychotherapeut*. Anthos, Baarn.

Stroeken, H. (1990), *Van dochter tot vrouw: Verslag van een psychoanalyse*. Boom, Amsterdam/Meppel.

Sulloway, F.J. (1979/83), *Freud, Biologist of the Mind: Beyond the Psychoanalytic Legend*. Basic Books, New York.

Swales, P. (1982/1989a), Freud, Fliess, and Fratricide: The role of Fliess in Freud's conception of paranoia. In: L. Spurling (Ed.), *Sigmund Freud: Critical Assessments; Volume I: Freud and the Origins of Psychoanalysis*. Routledge, London/New York, p. 302-330.

Swales, P. (1982/1989b), Freud, Johann Weier, and the Status of Seduction: The role of the witch in the conception of fantasy. In: L. Spurling (Ed.), *Sigmund Freud: Critical Assessments; Volume I: Freud and the Origins of Psychoanalysis*. Routledge, London/New York, p. 331-358.

Swales, P. (1983/1989a), Freud, Cocaine, and

Sexual Chemistry: The role of cocaine in Freud's conception of the libido. In: L. Spurling (Ed.), *Sigmund Freud: Critical Assessments; Volume I: Freud and the Origins of Psychoanalysis*. Routledge, London/New York, p. 273-301.

Swales, P. (1983/1989b), Freud, Krafft-Ebing, and the Witches: The role of Krafft-Ebing in Freud's flight into fantasy. In: L. Spurling (Ed.), *Sigmund Freud: Critical Assessments; Volume I: Freud and the Origins of Psychoanalysis*. Routledge, London/New York, p. 359-383.

Swales, P. (1984/1986), Freud, His Teacher, and the Birth of Psychoanalysis. In: P.E. Stepansky (Ed.), *Freud: Appraisals and Reappraisals: Contributions to Freud Studies Vol. 1. The Analytic Press*, Hillsdale NJ, p. 3-82.

Vali, A. (1992), *Uit de knoop: Verhalen uit de psychiatische praktijk*. De Kern, Baarn.

Van Roey, Kard. J.E., e.a. (Eds.). (1954). *De catechismus*. Sint-Augustinusdrukkerij, Brugge.

Wortis, J. (1984/94), *My Analysis with Freud*. Jason Aronson, Northvale NJ/London.

XX (1894), *Catechismus of christelijke leerling voor de katholieke jonkheid in het Bisdom Gent met het Bijvoegsel voor de Eerste Communicanten*. Drukkerij L. Vekeman, Zottegem.

Young-Bruehl, E. (1988). *Anna Freud: A Biography*. Summit, New York.

Summary

In Dutch, one of the meanings of the polysemic word 'discretion' (Dutch *discretie*) is 'discernment'. In Dutch as in English, 'to deal with something with discernment' means: 'to work judiciously, with wisdom, with good and intelligent judgement'. However, the everyday meaning of *discretie* is 'secrecy', 'confidentiality'. It is with this meaning that the word is most commonly used in the debate on openness in clinicians' publication of their case material. The author underlines – in these times of instant publication and public revelation in all kinds of fields – the importance of specific attention to the (in Dutch) more secondary meaning of the word 'discretion', namely 'discernment'. He argues that the concern for good judgement in the context of publication serves 'discretion' in its sense of 'confidentiality' and 'tact'.

He discusses three symptoms of the current lack of discernment in the context of scientific (including psychoanalytic) publication, a factor that contributes greatly to the current atmosphere of insecurity and lack of sensitivity in the field of publication. These symptoms are: the tendency to dogmatism, the excessive volume of publication in general and the disproportionate concentration on Freudian topics in particular.